

РОЗДІЛ 1 УКРАЇНСЬКА МОВА

УДК 811.161.2'243:378.147

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2023.29.1.1>

ДО ПИТАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПУ АКТИВНОЇ КОМУНІКАТИВНОСТІ У ФОРМАТІ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ІНОЗЕМЦІВ-ПОЧАТКІВЦІВ

TO THE QUESTION OF THE ACTIVE COMMUNICATION REALIZATION PRINCIPLE IN THE FORMAT OF DISTANCE LEARNING

Артюмова О.І.,*orcid.org/0000-0002-7796-1948**старший викладач кафедри філології та лінгводидактики**Харківського національного автомобільно-дорожнього університету***Ушакова Н.В.,***orcid.org/0000-0001-8478-1964**старший викладач кафедри філології та лінгводидактики**Харківського національного автомобільно-дорожнього університету*

У статті досліджено проблему відповідності навчальних електронних матеріалів з української мови для іноземних здобувачів освіти ЗВО з нульовим рівнем мовної підготовки принципу активної комунікативності. Аналіз наукових досліджень теоретичних засад навчання іноземців в Україні, впровадження та використання інформаційно-комунікаційних технологій виявив, що, попри існуючі напрацювання, питання вибору найефективніших дидактичних матеріалів, залишається відкритим для доопрацювання та розвитку. Окреслена проблема нестачі сучасних комп'ютерних дидактичних матеріалів з української мови як іноземної, які можуть інтенсифікувати, підвищити результативність навчання. Досліджено досвід практичної роботи в умовах виключно дистанційної форми організації навчального процесу з інтернет-сервісом Quizlet та створення на базі графічної платформи Canva й використання наочного посібника «Українська мова в картках і відмінках». Визначено, що актуальними перевагами такого типу навчальних матеріалів є гнучкість, комунікативна спрямованість, можливість навчання в синхронному та асинхронному режимах. Виявлено, що підвищенню ефективності навчального процесу сприяє використання візуалізованих та мультимедійних навчальних матеріалів, створення яких в обраних інтернет-сервісах ґрунтується на провідній ролі образу в процесах сприйняття та розуміння, відповідає особливостям мислення сучасних здобувачів освіти. У статті сформульовано основні переваги використання створених навчальних матеріалів з подальшою їх інтеграцією в систему дистанційного навчання Moodle для студентів – як допомога в засвоєнні, закріпленні, запам'ятовуванні матеріалу, підтриманні навчальної мотивації, а для викладачів – як потужний методичний інструмент для створення комунікативного навчального середовища. Зроблено висновок про те, що електронні навчальні матеріали, які підготували викладачі кафедри філології та лінгводидактики ХНАДУ, адаптовані відповідно до комунікативних потреб іноземців-початківців.

Ключові слова: українська мова як іноземна, іноземні здобувачі освіти, принцип активної комунікативності, дистанційне навчання, інформаційні технології навчання, електронні навчальні матеріали.

The article explores the conformity problem of educational electronic materials in the Ukrainian language for foreign applicants for education in the universities with a zero level of language training to the principle of active communication. An analysis of scientific research on the theoretical problems of teaching foreigners in Ukraine, the introduction and the use of communication technologies revealed that, despite the existing developments, the issue of choosing the most effective didactic materials remains open for improvement and development. The problem of the modern computer didactic materials deficiency for Ukrainian as a foreign language, which can intensify and increase the effectiveness of training, is outlined. The experience of practical work in the conditions of an exclusively remote form of organizing the educational process with the Quizlet Internet service, the creation of the presentations in the Canva graphic editor and using the visual manual "Ukrainian cases in cards and tables" was studied. It is determined that the actual advantages of this type of educational materials are flexibility, communicative orientation, the possibility of learning in synchronous and asynchronous modes for students. It was revealed that the use of visualized educational multimedia, the creation of which using the aforementioned Internet services is based on the leading role of the image in the perception and understanding processes, contributes to the educational process efficiency increase, and meets the peculiarities of education seekers thinking. The article formulates the main advantages of using the created educational materials with their subsequent integration into the Moodle distance learning system for students – as an aid in mastering, consolidating, memorizing the material, maintaining educational motivation, and for teachers – as a powerful methodological tool for creating a communicative learning

environment. The article emphasizes that the appropriate use of multiple opportunities that online services give contributes to the student's personal qualities formation: activity, independence, responsibility, purposefulness, etc. It is concluded that e-learning materials prepared by the teachers of the KhNADU Philology and Linguistics Department make it possible to individualize the educational process, adapt educational material in accordance with the communicative needs of the modern generation student.

Key words: Ukrainian as a foreign language, foreign applicants for education, the principle of active communication, distance learning, information technologies of education, electronic educational materials.

Постановка проблеми. Глобальні виклики сьогодення – пандемія COVID та російське повномасштабне вторгнення в Україну – призвели до переходу від змішаної форми організації навчання до виключно дистанційної. Мовна підготовка іноземців як частина освітнього простору ЗВО також здійснюється дистанційно. Однак практичне оволодіння українською мовою на достатньому для подальшого навчання на першому курсі рівні залишається головною метою навчання іноземних здобувачів освіти. Практичне оволодіння мовою передбачає можливість застосувати сформовані мовні та мовленнєві вміння для здійснення спілкування під час професійного навчання та на побутовому рівні. Дистанційний навчальний процес, який відбувається на просторовій відстані та іноді у часовій асинхронії [8], ускладнює залучення тих, хто навчається, до активного спілкування на заняттях, але саме за умови наявності всіх видів мовленнєвої діяльності в мовній підготовці можливо сформувати мовленнєві вміння, з яких і складається комунікативна компетенція іноземця. Пошуки відповідних шляхів особливо актуальні для формування мовленнєвих умінь тих, хто навчається, на початковому етапі оволодіння українською мовою як іноземною (далі – УМІ).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Психолого-педагогічні умови, підходи, методологічні засади навчання іноземців у ЗВО України, різні аспекти лінгводидактики та впровадження інновацій у мовній підготовці висвітлені в дослідженнях Г. Шелест [14], Д. Мазурик, О. Антонів, О. Синчак [10], Н.І. Ушакової, О. Тростинської, Т. Алексєнко, І. Кушнір [12; 13], Х. Щепанської [15] та багатьох інших. Сучасні стандарти мовної підготовки ґрунтуються як загальними державними законодавчими актами про вищу освіту, так і Типовими навчальними планами та Навчальними програмами для доузівської підготовки іноземних громадян. Схвалені Міністерством освіти і науки України Стандарти віддзеркалюють цілі, принципи, рівні володіння УМІ із змістовним описом вимог до сформованих мовленнєвих умінь і мовних навичок [10] та укладені відповідно до європейського напрямку української освітньої та мовної політики [4]. Зокрема,

підґрунтям змістового наповнення Стандартів є провідна роль принципу активної комунікативності. Як наголошує Т.В. Креч «принцип активної комунікативності підпорядковує всі аспекти навчання: зміст навчального процесу, співвідношення знань і умінь, обмеження навчального матеріалу, спосіб його подання, рівні опанування мовою, вибір прийомів навчання» [7, с. 72]. Науковці, які досліджують лінгводидактику УМІ, дотримуються єдності щодо домінування принципу комунікативності. Розглядаючи концепцію мовної підготовки Н.І. Ушакова, О.М. Тростинська та І.М. Кушнір наголошують, що «мовленнєвий змістовий складник ґрунтується на лінгвістичному та визначає зміст роботи, скерованої на формування комунікативної компетентності іноземців та реалізацію вторинної мовної особистості, що ... передбачає гармонійний розвиток умінь в основних видах мовленнєвої діяльності», і далі стає базою для формування професійної та соціолінгвістичного, соціокультурного складників освіти [12, с. 211]. Отже, завдання викладача полягає у створенні такого мовно-культурного навчально-діяльнісного середовища, в умовах якого формуються та розвиваються фонетико-орфоепічні, лексичні, граматичні навички, комунікативні вміння здобувача освіти, а також відбувається його особистісний розвиток засобами УМІ. Реалізація цього завдання ускладнюється умовами дистанційної форми організації навчальної діяльності.

Здобуття вищої освіти в умовах сьогодення регулюється Положенням про дистанційне навчання Наказу Міністерства освіти і науки України, у якому зазначається що навчання відбувається «через опосередковану взаємодію освітніх учасників процесу в спеціалізованому середовищі, що функціонує на основі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій» [9]. Теоретичні засади, проблеми організації та управління дистанційною освітою сформульовані та висвітлені такими дослідниками як В. Биков [2], В. Кухаренко [8; 9], Г. Козлакова [6] та ін. Аналіз наукових робіт дозволяє стверджувати, що дистанційна форма організації навчального процесу сьогодні базується на застосуванні інформаційно-комунікацій-

них технологій (далі – ІКТ), а навчальні матеріали створюються та застосовуються саме засобами ІКТ. Впровадженню інформаційних технологій у навчання української мови як іноземної присвячені дослідження К. Дегтярьової, Н.І. Ушакової, Т. Алексєнко, І. Кушнір, С. Соколової, Х. Щепанської, М. Лухіної тощо.

Інноваційні підходи до організації мовної підготовки іноземців на основі використання інформаційно-комунікативних технологій є предметом дискусійного обговорення на міжнародних науково-практичних семінарах останніх років [5]. Н. Житєнєва вважає застосування інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі як факт і результат загального процесу інформатизації суспільства, появи нового покоління тих, хто навчається, яке розглядає Інтернет як простір існування [3]. На думку Н. Ушакової та Т. Алексєнко сучасне покоління з «кліповим» мисленням не здатне сприймати великі обсяги вербальної навчальної інформації та ефективніше сприймає яскравий зоровий образ, який концентрує, стискає цю інформацію [13]. Такі властивості ІКТ як інтерактивність та мультимедійність надають навчальним засобами властивостей, які найбільше відповідають потребам сучасної молоді [14]. Наповнення змісту дистанційного курсу електронними варіантами підручників чи посібників не задовольняє поставлених завдань навчання. Отже, нагальною потребою є створення та застосування навчальних матеріалів на основі ІКТ.

Мета статті. Основне завдання нашого дослідження полягає у тому, щоб проаналізувати практичний досвід змістового наповнення дистанційних курсів УМІ з позицій їх відповідності принципу активної комунікативності. Для досягнення мети ми ставимо такі **завдання**, як огляд переваг та недоліків використання інтернет-сервісу Quizlet; розгляд досвіду використання у викладацькій практиці наочного посібника «Українська мова в картках і таблицях», який було створено за допомогою сервісу графічного дизайну Canva; окреслення перспектив подальших досліджень з урахуванням набутих практичних результатів.

Виклад основного матеріалу. Основним напрямом нашої роботи є створення дистанційних курсів для іноземних здобувачів освіти, а якісне наповнення курсів навчальними матеріалами з УМІ, які реалізують принцип активної комунікативності мовної підготовки та враховують особливості мислення сучасного покоління, є пріоритетним завданням методичного пошуку.

На нашій кафедрі створені на платформі Moodle та пройшли апробацію дистанційні курси «Українська мова. Перший рівень», «Українська мова. Другий рівень: частина 1», «Українська мова. Другий рівень: частина 2». Усі курси мають тематичну структуру, яка віддзеркалює логіку вивчення УМІ. Тема включає як граматичні мультимедійні презентації, так і тренувальні та підсумкові тести, мультимедійні матеріали для читання та аудіювання тощо. Попри існуючі напрацювання, питання вибору найефективніших дидактичних матеріалів залишається відкритим для доопрацювання. Нами були використані мобільний додаток Quizlet для створення навчальних матеріалів, спрямованих на формування, розвитку фонетико-орфоепічних та лексичних навичок студентів-початківців та сервіс графічного дизайну Canva для створення наочного посібника «Українська мова в картках та таблицях» з метою використання його як інструменту викладача з формування лексико-граматичних навичок та мовленнєвих умінь тих, хто навчається. Розглянемо докладніше результати нашого практичного досвіду.

Відомо, якою важливою складовою мовної підготовки є робота з формування лексичних навичок в іноземних студентів-початківців. Опанування нової лексики на заняттях під керівництвом викладача не виключає наполегливої самостійної роботи студентів у позааудиторний час та потребує певного контролю викладача і самоперевірки студента. Безумовно, підвищення мотивації студентів до самовдосконалення має спиратися на такі технології, які є зрозумілими та сучасними для молоді.

Особливо актуальним став пошук сучасних мобільних додатків та інтернет-сервісів, які могли б бути використані в навчальному процесі, зацікавити й активізувати діяльність студентів щодо самостійного навчання. Популярним інтернет-сервісом серед викладачів та студентів для вивчення багатьох іноземних мов є Quizlet. У Quizlet можна створювати двосторонні флеш-картки слів та фраз з використанням візуальної, вербальної та аудитивної опори.

Структура сервісу складається з навчальних модулів, які поєднуються у курс. Навчальний модуль як структурна одиниця є добіркою двосторонніх флеш-карток, з одного боку якої презентується нове слово та ілюстрація, а зі зворотнього – переклад іноземною мовою. Функції сервісу дозволяють додати аудитивний супровід як української лексичної одиниці, так і її перекладу. Навчальний модуль створюється

за окремою темою (відповідає тематичному введенню нової лексики) або за певним етапом – уроком (відповідає поурочному введенню нової лексики). Завданням роботи з навчальним модулем не тільки запам'ятовування певної кількості лексичних одиниць, а й прискорення переходу інформації, яка запам'ятовується, до довгострокової пам'яті, а також до активного словника студента. Слова, які вивчаються на початковому етапі курсу УМІ, утворює будь-якої з іноземних мов. Тому доцільним є використання для семантизації наочності, малюнків та фотографій, що включені розробниками або іншими користувачами до інструментарію Quizlet. Викладач має можливість самостійно створювати курси, редагувати навчальні модулі інших користувачів для задоволення власних методичних потреб формування лексичної компетенції студентів. У сервісі передбачена можливість редагування раніше створених власних модулів, додавання варіантів перекладу кількома мовами, надсилання запрошення студентам та додавання посилання на сервіс у дистанційному курсі, відстеження активності навчальної діяльності та досягнутих результатів тих, хто навчається.

Quizlet має шість режимів роботи з картками, які є невеликим стандартним комплексом вправ з обмеженим обсягом нових лексичних одиниць та які дозволяють ефективно запам'ятовувати нову лексику уроку або тематичну добірку. Кожна вправа є етапом роботи, який супроводжується миттєвим оцінюванням студента та передбачає мотивуючі коментарі. Щоб завершити етап, необхідно правильно відповісти на кожне питання двічі. По завершенні кожного етапу лексичні одиниці будуть згруповані за рівнем оволодіння ними: відмінно, добре, погано. Якщо студент погано запам'ятав слова, сервіс пропонує повторити виконання вправи.

Порядок виконання завдань послідовно просуває користувача до більш складного рівня: тестових завдань з пошуком відповідностей зображення, письмові завдання (диктант з зоровою та аудитивною опорою). На завершальному етапі пропонується участь у грі, під час якої передбачається написання вивчених слів на швидкість. Такі можливості спрямовані на підтриманні високої вмотивованості студента на досягнення успішності. Змагання у групі мотивує студентів до повернення на попередній етап у разі отримання результату нижчого, ніж в інших студентів. Практика використання показала високу зацікавленість студентів у самовдосконаленні під час роботи з Quizlet.

Використання сервісу Quizlet у навчальному процесі не тільки урізноманітнює дидактичні засоби, але й сприяє формуванню діяльнісного алгоритму самостійної роботи того, хто навчається, залучаючи студента до виконання завдань, що сприяють розвитку як лексичних, графічних та аудитивних навичок, так і особистісної цілеспрямованості та наполегливості у досягненні результату, самовідповідальності, підвищенню впевненості у власних силах. До дидактичного потенціалу сервісу належить можливість створювати навчальні модулі студентами за індивідуальними потребами: лексичний матеріал для таких модулів добирається студентом у разі необхідності активізувати набуті раніше власні лексичні навички (повторити, надолужити певні пропуски тощо) або створити завдання для студентів групи. Такий вид роботи також сприяє позитивному ставленню до навчання, особистісному самовдосконаленню.

Quizlet являє собою зручний сервіс, за допомогою якого можна сформувати та поліпшити лексичні навички студентів. Тому його використання є важливим саме для іноземного студента-початківця: завдяки широкому спектру інструментів, готових до використання в будь-якому місці і в будь-який час, гнучкості і простоті конструкції студенти отримують нагоду вивчати українську мову у зручному, мобільному, популярному та сучасному форматі, миттєво отримувати результати навчання, а за потребою – спонукання до виконання додаткових вправ.

Означені переваги сервісу Quizlet, спрямовані на формування лексичних навичок студентів та мотивації студентів до самовдосконалення, надають викладачеві ефективний методичний інструмент, але звернімо увагу на наявність платного контенту та реклами в безкоштовній версії додатку, яка негативно впливає на сконцентрованість у роботі. Слід зауважити, що застосування інтернет-сервісу Quizlet не може повною мірою задовольнити спрямованість навчання на формування комунікативної компетенції, яка, як відомо, формується у комунікативній діяльності: чи то в штучно створених умовах спілкування на заняттях, чи то у природному мовному середовищі.

Застосування викладачем різноманітних методичних інструментів має на меті створити необхідне мовне середовище для іноземця-початківця та задіяти максимально можливі канали сприйняття задля залучення його в активну комунікацію. Тому наступним кроком авторів стала робота з укладання наочного електронного посібника «Українські відмінки в картках і таблицях», при-

значенням якого вбачалося задовільнення потреб викладача в електронних наочних матеріалах, що ґрунтуються на лексичному мінімумі рівнів А1 та А2 української мови як іноземної і забезпечують вивчення базової граматики УМІ. Такий посібник було створено у сервісі Canva. Наш вибір ґрунтувався на аналізі його інструментальних можливостей та вбудованої бази зображень. Про особливості цього сервісу ми докладно розповідали у попередній статті [1]. Canva працює як конструктор, у якому нові картинки можна створювати, збираючи їх із готових елементів, серед яких є геометричні фігури, лінії, фоторамки, «тривимірні» та контурні малюнки, іконки різних стилів та тематики, інтерактивні графіки та діаграми, а також стокові фотографії, що дозволяє створювати інфографічні проекти. Також цей сервіс має близько 100 різноманітних стильних шрифтів кирилицею. Крім того, власні проекти Canva можна зробити доступним за посиланням для всіх охочих та додавати таке посилання до дистанційного курсу.

У граматичному мінімумі початкового етапу опанування УМІ система відмінювання є найважливішою складовою, а формування мовленевих умінь відповідно до граматичних норм залишається основним завданням усього періоду навчання іноземців на підготовчому факультеті. Застосування у навчальній практиці створених матеріалів сприяло конструюванню вправ, спрямованих як на формування лексико-граматичних навичок, так і завдань комунікативного характеру.

Підручники, що застосовуються в навчальному процесі, не завжди мають достатню кількість вправ, яка гарантує необхідний рівень сформованості навичок та вмінь у застосування відмінкових форм. Існують й інші об'єктивні чинники, які стримують ефективність та інтенсивність навчального процесу. Наприклад, у рідній мові студента може не бути категорії відмінка, і для студента словозміна є новим ментальним явищем. В українській мові добір флексій ґрунтується на належності слова до певної частини мови (іменник, прикметник, вказівні та присвійні займенники, числівник), часто до певної відміни чи групи за типом основи тощо. Велика кількість флексій, багатозначність відмінків та чимала кількість винятків та інші мовні особливості ускладнюють процес навчання.

Практичний досвід роботи підтверджує, що засоби наочності, їхнє методичне правильне застосування максимально сприяють оптимізації процесу засвоєння навчальної інформації. Призначенням посібника «Українські відмінки

в картках і таблицях» є формування у студентів-початківців навичок та вмінь використання в мовленні відмінкових форм іменників, прикметників, займенників та числівників в однині та множині, формування автоматизму оперування відмінковими формами. Важливим чинником є також його певна незалежність від конкретного підручника навчання, можливість застосування посібника одночасно з будь-яким основним підручником української мови як іноземної для початкового етапу.

Кожна осібна картка поєднує наочний матеріал (малюнок) та мовний матеріал, що дає змогу повноцінно залучити візуальний канал сприйняття інформації студента і прискорити досягнення автоматизму навичок використання відмінкових форм. Вислів мотивується запитанням викладача з одночасним показом картки студентові. Одночасно з візуальним каналом сприйняття інформації до роботи з картою додається слуховий канал. Поєднання візуального та слухового каналів надходження інформації покращує сприйняття запитання та утворює предметно-вербальне підґрунтя щодо побудови власного вислову.

Як було зазначено, на картці є малюнок, який супроводжується три- чи чотири компонентним словосполученням, що складається з присвійного (вказівного) займенника, порядкового числівника, прикметника та іменника. Наприклад: *«наш підготовчий факультет»*, *«це українське місто»* тощо. Використання карток різного кольору є ознакою роду або форми однини чи множини (чоловічий рід – блакитний колір, жіночий рід – рожевий колір, середній рід – жовтий колір, множина – зелений колір). Вважаємо це ґрунтовним методичним рішенням: кольорова символіка допомагає іноземцю швидше визначити належність слова до певної граматичної категорії. Додамо, що семантизація нових слів за допомогою зображень та підписів до них значно спрощується, що сприяє активізації лексичних навичок студента.

Посібник налічує майже сто ілюстрацій, які віддзеркалюють реалії оточуючого світу. Поєднання іменників з прикметниками, займенниками та числівниками у словосполучення базується на частотності відтворення такого словосполучення як у підручниках УМІ, так і в реальному мовленні, наприклад: *ваш український викладач, цей новий студент* тощо. Складові карток підібрані у такий спосіб, щоб максимально опрацювати різні граматичні явища: відмінювання істот та неістот іменників чоловічого, жіночого й середнього роду в однині та множині з різними типами

основ; відмінювання прикметників з основою на твердий та м'який приголосний; відмінювання присвійних та вказівних займенників; відмінювання порядкових числівників тощо.

Загальний алгоритм роботи складається з таких кроків. Викладач показує студентові картку, наприклад, «*мій давній друг*», ставить одне зі стимулюючих питань: «*Кого ви давно не бачили?*». Якщо вивчено лише відмінювання іменників, студент відповідає: «*Друга*» (інші слова цього словосполучення викладач може не показувати). Якщо вивчено відмінювання інших частин мови, студент має дати повну відповідь: «*Мого давнього друга. (Я давно не бачив мого давнього друга)*».

Якщо завдання були б спрямовані виключно на формування граматичних навичок, достатньо було б розмістити на картці словосполучення, і така робота майже не відрізнялася б від звичайних мовних вправ. Проте недоречно було б поставити питання, які мають комунікативну спрямованість: *кого ви бачите? кому ви часто телефонуєте? з ким ви вітаєтесь?* тощо. За умови розміщення на картці лише малюнка, у студента виникли б сумніви, яким словосполученням можна супроводити зображення. Користуючись виключно малюнками без словосполучення, комуніканту важко визначити належність об'єкта (*мій, твій, наш, ваш* тощо). Також виключно засобами зображення важко передати значення багатьох прикметників (*центральний парк, міська лікарня або студентська поліклініка*). Отже, поєднання простого зображення об'єкта, словосполучення, питання, що має комунікативну спрямованість, створюють надійне підґрунтя для побудови власного висловлювання, наближеного до реального мовлення.

Зручність використання карток полягає й у тому, що послідовність презентації карток, одночасна презентація кількох карток для створення комунікативних умов, характер запитань визначається власно викладачем залежно від теми та лексико-граматичного матеріалу заняття. Кількість запитань збільшується з розширенням дієслівної лексики.

Можливість використання карток під час навчання письмового мовлення, беззаперечно, також є важливим плюсом. У цьому разі, наприклад, викладач розподіляє їх між студентами групи (кожному індивідуальний набір) та пропонує дати письмові відповіді на запитання (усні та письмові). Добираючи картки у різних варіаціях, викладач може створювати необмежену кількість вправ. Наведемо варіанти можливих навчальних завдань.

Картка «*наш підготовчий факультет*».

Викладач – студент:

1. *Дивіться на малюнок, слухайте, повторіть:*

Це факультет. Це наш факультет. Це наш підготовчий факультет.

2. *Дивіться на малюнок, відповідайте на питання:*

Де навчаються студенти? – На факультеті. На якому факультеті? – На підготовчому. На чьому факультеті? – На нашому.

Студент – студент:

Складіть діалоги:

Де Ви навчаєтесь? – На нашому підготовчому факультеті.

Де працює викладачка? – На нашому підготовчому факультеті.

Де Ви були вчора? – На нашому підготовчому факультеті.

Наведемо приклад роботи з цією ж карткою, але з кількома відмінками.

Викладач – студент:

Дивіться на малюнок, відповідайте на питання.

Де Ви навчаєтесь? Куди Ви йдете вранці? Звідки Ви прийшли додому? Що Ви бачите? Про що ми говоримо? Чого немає на сусідній вулиці?

На заключному етапі активно використовується таке завдання: викладач розміщує на екрані кілька карток (до 10) одночасно та, показуючи на одну чи іншу картку, запитує студента, а студент відповідає без попереднього роздуму. У процесі виконання запропонованих завдань можуть бути задіяні лише студенти: роль викладача бере на себе один студент та пропонує групі власно сконструйовані питання, а набір карток може використовуватися як програма-опора для побудови висловлювання. Контролюючі та коригуючі функції діяльності викладача поділяються на всіх учасників діалогу: студенти самі виправляють помилки та оцінюють правильність побудови запитань, відповідей чи висловлювань товаришів, залишаючи викладачеві виконання функцій експерта та організатора у разі потреби втручання.

Оцінюючи набутий досвід, можна зауважити: робота з посібником суттєво прискорює процес формування навичок та вмінь використання відмінкових форм у мовленні; закладає основу системності у вивченні відмінків; сприяє досягненню необхідного рівня автоматизму у використанні відмінкових форм; робить можливим постійне та оперативне проведення контролю кожного етапу засвоєння системи відмінювання; готує студента здійснювати вислів у режимі

реального часу; сприяє досягненню гармонійного розвитку навичок та вмінь у продуктивних видах мовленнєвої діяльності; сприяє вмотивованості та активності студентів тощо. Запропонована система роботи з посібником є відкритою системою, яка постійно збагачується методичними здобутками викладачів.

Висновки. Практичний досвід роботи підтверджує, що використання сучасних наочних електронних матеріалів є невід'ємною частиною дистанційної форми мовної підготовки іноземних студентів-початківців. Сучасні умови педагогічної діяльності вимагають від викладача

бути не лише обізнаним користувачем Інтернету, але й вести постійний методичний пошук інтернет-сервісів та мобільних додатків, які відповідають як формату інформаційної культури молоді, так і забезпечуватимуть вмотивовану активну навчально-пізнавальну діяльність тих, хто навчається, в дистанційному режимі. Вважаємо нагальною потребою спрямувати подальші дослідження на технології візуалізації в освіті, зокрема в навчанні української мови іноземних студентів-початківців, з метою втілення у мовну підготовку як здобутків провідних науковців цього напрямку, так і власних.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Артёмова О.І., Ушакова Н.В. З досвіду використання технологій дистанційного навчання української мови іноземних студентів-початківців. *Закарпатські філологічні студії*. 2023. Вип. 28. С. 18–22. URL: http://zfs-journal.uzhnu.uz.ua/archive/28/part_1/3.pdf (дата звернення 14.08.2023)
2. Биков В.Ю. Дистанційний навчальний процес : навчальний посібник. Київ : Міленіум, 2005. 292 с.
3. Житеньова Н.В. Технології візуалізації в сучасних освітніх трендах. *Електронне наукове фахове видання. Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету*. 2016. № 2. С. 170–178. DOI: <https://doi.org/10.28925/2414-0325.2016.2.170178>
4. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Науковий редактор українського видання доктор пед. наук, проф. С.Ю.Ніколаєва. Київ: Ленвіт, 2003. 273 с. URL: http://www.khotiv-nvk.edukit.kiev.ua/Files/downloads/zagalnoyevrop_rekom.pdf (дата звернення: 23.08.2023)
5. Інновації та традиції у мовній підготовці студентів: матеріали Міжнародного науково-практичного семінару, м. Харків, 7 грудня 2021 р. Харків : Видавництво Іванченка І.С., 2021. 219 с.
6. Козлакова Г.О. Інформаційно-програмне забезпечення дистанційної освіти: зарубіжний і вітчизняний досвід : монографія. Київ : Просвіта, 2002. 233 с.
7. Креч Т.В. Реалізація принципу активної комунікативності під час читання. *Інновації та традиції у мовній підготовці студентів* : матеріали Міжнародного науково-практичного семінару, м. Харків, 7 грудня 2021 р. Харків : Видавництво Іванченка І.С., 2021. С. 72–75.
8. Кухаренко В.М. Дистанційне навчання: умови застосування. Дистанційний курс : навчальний посібник / за ред. В.М. Кухаренка. 3-тє вид. Харків : НТУ«ХП», «Торсінг», 2002. 320 с.
9. Кухаренко В.М. Екстрене дистанційне навчання в Україні : монографія / за ред.: В.М. Кухаренка, В.В. Бондаренка. Харків : Міська друкарня, 2020. 409 с.
10. Стандартизовані вимоги: рівні володіння українською мовою як іноземною А1-С2. Зразки сертифікаційних завдань : посібник / Данута Мазурик та ін. – Київ : Фірма «ІНКОС», 2020. 186 с.
11. Ушакова Н.В. Проблеми навчання іноземних студентів аудіювання засобами інформаційно-комунікаційних технологій. *Викладання мов у вищих освітніх закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки*. Харків: ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2018. Вип. 33. С. 89–102.
12. Ушакова Н.І., Тростинська О.М., Кушнір І.М. Становлення і розвиток методики мовної підготовки іноземних студентів класичного університету. Частина 1. Навчання студентів немовних спеціальностей. *Викладання мов у вищих освітніх закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки*. Харків: ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2021. Вип. 38. С. 205–235.
13. Ушакова Н., Алексєєнко Т., Кушнір І. Засоби візуалізації у навчанні української мови як іноземної . *Викладання мов у вищих освітніх закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки*. Харків: ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2022. Вип. 40. С. 80–95. DOI: <https://doi.org/10.26565/2073-4379-2022-40-06>.
14. Шелест Г.Ю. Вивчення української мови як іноземної: проблеми, нові методики, перспективи. *Закарпатські філологічні студії*. 2018. Вип. 3. Т. 1. С. 51–55. URL: http://zfs-journal.uzhnu.uz.ua/archive/3/part_1/12.pdf (дата звернення: 20.08.2023)
15. Щепанська Х. Інформаційні технології на заняттях української мови як іноземної в умовах дистанційного навчання. Теорія і практика викладання української мови як іноземної. 2023. Вип. 17. С. 50–57. DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/ufi.2023.17.3910>